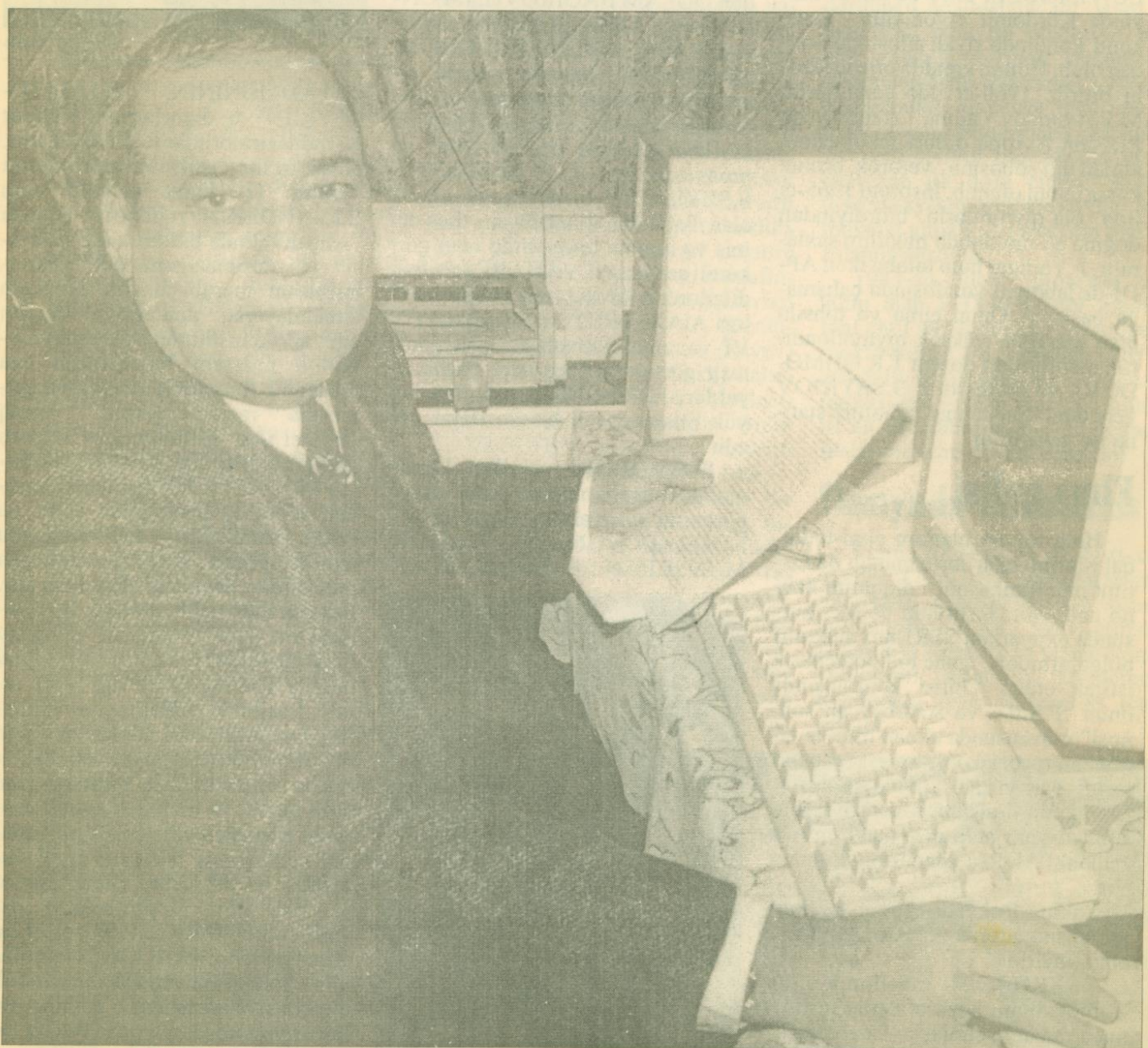

Fəxrəddin Yadigar 60

Tanınmış dilçi alim, filologiya elmləri doktoru, professor Fəxrəddin Yadigar oğlu Veysəllinin 60 illiyinə həsr olunur

Həyatından seçmələr

Atası ilə

FƏXRƏDDİN YADİGAR OĞ-
LU VEYSƏLLİ 1943-cü ilin 11 ma-
yında Kürdəmir rayonunun Yeni-
kənd kəndində ziyalı ailəsində ana-
dan olub. Həmin kənddə orta məktə-
bi bitirib. 1960-cı ildə sənədlərini
M.F.Axundov adına Azərbaycan
PDI-nin Avropa dilləri fakültəsinin
alman dili şöbəsinə verərək birinci
kursu qəbul olunub. İnstitutu 1965-ci
ildə əla qiymətlərlə bitirdiyindən
doğma ali məktəbdə müəllim saxlanılır.
F.Yadigar hələ tələbə ikən AP-
DI-da laborant vəzifəsində çalışma-
ğa başlayır. Onun elmə və təhsilə
olan marağını yüksək qiymətləndirən
müəllimləri dosent T.R.ƏHMƏ-
DOVA və professor F.Ə.SEYİDOV
yeni dərs ilindən onu müəllim ştatı-
na işə götürürlər.

Elmə gəlişi

Hələ tələbə olarkən elmi-tədqiqat işlərinə olan dərin marağı ilə institut müəllimlərinin diqqətini özünə cəlb edir. İnstitutun beşinci kursunda oxuyarkən SSRİ-nin müxtəlif bölgələrindən gənc tədqiqatçıların iştirak etdiyi Tbilisi konfransında onun "F.Şiller və Azərbaycan səhnəsi" mövzusunda alman dilində etdiyi məruzəsi konfrans iştirakçıları tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Elə həmin il institut rəhbərliyi təhsilini davam etdirmək üçün onu o zamankı ADR-ə göndərməyi qərara alır.

Lakin Moskvada onun gecikdiyini bəhanə edərək ADR-ə getməsinə əngəlləyirlər.

FƏXRƏDDİN müəllimin elmə olan marağını nəzərə alaraq institutun o zamankı elmi işlər üzrə prorektoru mərhum professor NƏZAKƏT XANIM AĞAZADƏ ona Leninqrada (Sankt-Peterburqda) aspiran-

turada oxumağı məsləhət görür. Təklif çox cəlbədicidir, lakin erkən yaşlarından valideynlərini itirən FƏXRƏDDİN müəllim (anasını iki aylığında, atasını isə 8-ci sinifdə oxuyarkən itirib) maddi vəziyyətinin çətin olacağından bu təklifə tərəddüdlə yanaşır. Lakin artıq tələbəlik illərində maddi çətinliyin nə olduğunu yaxşı bilən FƏXRƏDDİN müəllim aspiranturada oxumaq üçün Leninqrada getməyi qərara alır. O illəri xatırlayarkən ona düzgün elmi istiqamət seçməkdə öz mənəvi köməkliyini göstərmiş müəllimlərdən mərhum professorlar NƏZAKƏT XANIM AĞAZADƏNİ, HÜSEYN BAYRAMOVU, N.MƏMMƏDOVU dosentlərdən QULAM BAĞIROVU, İSFƏNDİYAR CABBARZADƏNİ, SOLTANPAŞA VƏLİYEVİ, CƏFƏR CƏFƏROVU, hazırda onunla çiyin-çiyinə çalışan dosentlərdən TAMARA XANIM ƏHMƏDOVANI, ƏMİNƏ XANIM ƏLİYEVANI və proessorlardan Y.SEYİDOVU, F.SEYİDOVU xüsusi qeyd etmək olar. Tələbəlik illərində ona dərs demiş və onunla ünsiyyətdə olan görkəmli şairimiz B.VAHABZADƏNİ, dilçilərdən AMEA-nın müxbir üzvləri A.AXUNDOVU, T.İ.HACIYEVİ və onun formalaşmasına güclü təsir göstərmiş neçə-neçə başqa ziyalıları FƏXRƏDDİN müəllim böyük minnətdarlıq hissilə daim yad edir.

FƏXRƏDDİN müəllim Leninqrada aspiranturada oxuyarkən görkəmli alimlərdən akad.V.V.Vİ-NOQRADOVUN, V.M.CİRMUNSKİNİN, Y.S.MASLOVUN,

Tələbəlik illəri

Əsgərlikdə

V.Q.ADMONİNİN, M.İ.MATU-SEVİÇİN və digərlərinin seminar və mühazirələrində fəal iştirak edir, onlardan linqvistikanın incəliklərini öyrənir. O, dünya şöhrətli alim L.R.ZİNDERİN rəhbərliyi altında "Alman dilində bitkinlik intonasiyası" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını təcrübi-fonetik aspektdə tamamlayaraq müdafiəyə təqdim edir, ancaq institutun o zamankı rəhbərliyi müxtəlif bəhanələrlə ona maneçilik törədərək müdafiəyə getməsinə razılıq vermir. Ancaq 1971-ci ildə institutun təzə rektoru görkəmli dilçi alim, mərhum professor M.TAĞIYEVİN işə qarışmasından sonra o, Leninqrada gedir və orada namizədlik dissertasiyasını uğurla müdafiə edərək germanistika üzrə elmlər namizədi elmi adını alır. Leninqrada qalıb işləmək təkliflərinin nə qədər cəlbədicidir olduğunu başa düşsə də, F.Yadigar alim kimi doğma instituta qayıtmağı üstün tutur. İnstitutda müəllim, baş müəllim, dosent, kafedra müdiri və dekan vəzifələrində çalışmaq respublikamızda xarici dillərin tədrisini yeni elmi-nəzəri və metodiki zəmin üzərində qurmaq üçün geniş elmi-pedaqoji fəaliyyətə başlayır. Eyni zamanda o, doktorluq dissertasiyası üzərində elmi araşdırmalarını davam etdirir. Onlardan 30 nəfəri bu günə qədər FƏXRƏDDİN müəllimin rəhbərliyi altında namizədlik dissertasiyaları müdafiə ediblər. Bu lektoriya sonralar yaranan və çox səmərəli fəaliyyət göstərən eksperimental fonetika laboratoriyasının özəyini təşkil etdi.

1986. Leninqrad Universitetinin professor-müəllim kollektivi ilə

Yüksəliş

80-ci illərin ortaları və sonu FƏXRƏDDİN müəllim üçün elmi yaradıcılıq baxımından çox uğurlu olub. O əvvəlcə 6 aylıq müddətə Moskvada təkmilləşmədə olarkən məşhur germanistlər M.D. STEPANOVA, G.V. KOLŞANSKI, Y.İ. ŞENDELS, E.A. QULIQA və başqa alimlərlə səmərəli görüşlər keçirir, doktorluq dissertasiyası mövzusunun aktuallığını əsaslandırmağa çalışır, sonra isə bir il müddətinə Berlində Humboldt universitetində təkmilləşmədə olarkən Q. LİNDNERİN institutunda müasir tədqiqat üsullarını tətbiq etməklə "Alman dilində sait fonemlərin variativliyi (nəzəri problemlər və təcrübi nəticələr)" adlı doktorluq dissertasiyasını tamamlayaraq onu Berlin universitetində müdafiə etmək istəyir, lakin o zamankı partnomenklatura ona xasiyyət namə verməkdən boyun qaçırır. Məhz bu səbəbdən o, Almaniya müdafiə edə bilmir. Amma o, ruhdan düşmür. Almaniya və keçmiş ittifaqın mərkəzi nəşriyyat orqanlarında bir-birinin ardınca öz tədqiqatlarının nəticələrini nəşr edir, beynəlxalq jurnalda /Zeitschrift für Phonetik, allgemeine Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung /, "Voprosi yazıkoznaniya" və digər elmi-nəzəri curnallarda çap etdirdiyi məqalələr ona şöhrət qazandırır. 1980-ci ildə "Alman dilinin fonetikasi" kitabını Azərbaycan dilində çap etdirir. Artıq onun elmin yeni pilləsinə ucaltması üçün heç bir maneə qalmırdı. Leninqrad Dövlət Universitetinin Ümumi fonetika və metodika kafedrasında onun dissertasiyasına görkəmli dilçi alimlər L.R. ZİNDER, L.V. BONDARKO, L.A. VERBİTSKAYA, M.V. QOR-

DİNA və başqaları yüksək qiymət verirlər və kafedra onun dissertasiya işinin müdafiəyə buraxılmasını qərara alır. LDU-nun filoloji fakültəsinin elmi şurasında doktorluq işinin müdafiəsinə dəvət olunan FƏXRƏDDİN müəllimi o zamankı institut rəhbərliyi müxtəlif bəhanələr gətirərək buraxmaq istəmirdi. Lakin uzun əzab-əziyyətdən sonra o 1981-ci ildə yuxarıda adı çəkilən mövzuda doktorluq dissertasiyasını Leninqradda uğurla müdafiə edir və respublikamızda germanistika üzrə ilk filologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsinə alır. Onun müdafiəsində filologiya elmləri doktorları professorlar İ.P. İVANOVA (Leninqrad), L.İ. PROKOPYEVA (Kiyev) və Q.Y. PANKRATS (Minsk), habelə L.V. ZIATOUSTOVA (Moskva) opponent kimi çıxış etmişlər. Onlar FƏXRƏDDİN müəllimin əsərini çox yüksək qiymətləndirmişdilər.

Müdafiə ilə bağlı çox qərribə bir hadisəni burada qeyd etməmək olmur. FƏXRƏDDİN müəllim müdafiədən sonra instituta - iş yerinə teleqram vuraraq xahiş edir ki, sənədlərin tərtibi üçün ona 10 günlüyə icazə versinlər. Lakin institut rəhbərliyi onu öz hesabına məzuniyyətə çıxardır. Beləliklə, çətin iqtisadi durumda olan bu gənc alimin vəziyyəti bir az

da ağırlaşır, çünki institut rəhbərliyi ona nəinki ezamiyə xərcləri vermədi, üstəlik onun 14 günlük maaşını da kəsdi. Bu onun həyatda üzləşdiyi dördüncü ədalətsizlik idi. Həm namizədlik, həm də doktorluq üçün ona mükafat vermək (namizədlik dissertasiyasını vaxtından əvvəl tamamlamışdı, qaydaya görə ona bir aylıq təqaüd miqdarında pul mükafatı verilməliydi, ikinci halda institut tarixində ilk dəfə elmlər doktoru dissertasiyasını müdafiə etdiyi üçün mükafat almalı idi) əvəzinə onu cəzalandırmışdılar.

1983-cü ildən professor elmi adını alan FƏXRƏDDİN müəllim fəal elmi yaradıcılığını davam etdirərək yanaşı ciddi şəkildə kadr hazırlığı ilə də məşğul olur. Onun yetirmələri indi respublikamızın müxtəlif ali məktəblərində elmi pedaqoji fəaliyyətlərini davam etdirirlər.

Dünyada tanınması

Elmdə öz sözü və öz dəsti-xətti olan FƏXRƏDDİN müəllim respublikamızda germanistikanın əsasını qoymuşdur, desək, səhv etmərik. Dilçilikdə seqment və supraseqment vahidlərin variativliyi probleminin tədqiqində onun xidmətləri danılmazdır.

1987. Tallinn. Ümumdünya simpoziumunda

1986. Azərbaycan nümayəndə heyətinin tərkibində Almaniya

Tanınmış alim olaraq, o, Daşkənd, Tbilisi və Bakıda xüsusiləşmiş elmi şuraların üzvü kimi fəaliyyət göstərmiş, onlarla namizədlik və doktorluq dissertasiyalarına opponentlik etmiş və ya rəy vermişdir. Kazax A.Junusbəyovun, özbək A.Avazbayevin, türkmən mərhum S.Kurenovun doktorluq dissertasiyalarının müdafiəsi onun opponentliyi ilə keçmişdir. O, Leninqradda, Moskvada, Tbilisidə və Bakıda onlarla namizədlik dissertasiyalarına opponentlik etmişdir.

1989-cu ildə alman dilində çap etdirdiyi "Lehrbush der deutschen Phonetik" monoqrafiyası mütəxəssislər tərəfindən çox yüksək dəyərləndirildi. Bir qədər sonra o, öz dilimizdə "Fonetika və fonologiya məsələləri" adlı kitab çap etdirir, dünya şöhrətli alim R.O.Yakobsonun uşaq dili sahəsində şedevr sayılan kitabını ruscaya çevirib çap etdirdi. FƏXRƏDDİN müəllim məşhur fonoloq N.S.Trubetskoyun dünya dilçilik elminin incisi sayılan "Fonologiyanın əsasları" kitabını Azərbaycan dilinə tərcümə edərək onu öz vəsaiti hesabına çap etdirməklə dilçiliyimizin inkişafına güclü təkən vermişdir.

FƏXRƏDDİN müəllim öz qələmini bədii əsərlərin də tərcüməsində sınaşmışdır. Alman yazıçısı T.Mannın "İmmen gölü" novellasının dilimizə, C.Məmmədquluzadənin "Poçt qutusu" hekayəsinin isə almancaya tərcüməsi buna misal ola bilər. Onun dilmanlıq fəaliyyəti, sinxron və ardıcıl tərcüməçiliyi də çoxşaxəli fəaliyyətinin tərkib hissəsidir.

FƏXRƏDDİN müəllim latın qrafikasına keçmək üçün Azərbaycan respublikası Ali Sovetinin yaratdığı komissiyanın elmi katibi olmuş, əlifbamızın bərpası üçün mütəxəssis kimi əlindən gələni etmişdir.

Müstəqilliyimizdə yeri

Ötən əsrin 90-cı illərində ölkəmizdə milli-azadlıq hərəkatı dalğaları yeni mərhələyə qədəm qoyanda, müstəqilliyimiz uğrunda mübarizə geniş vüsət alanda FƏXRƏDDİN müəllim gözləmə mövqeyində durmur, öz istedadı və bacarığı ilə bu prosesə qoşularaq fəallıq göstərir, Respublika radiosunun birinci proqramında "Ana dili" verili-

şinin müəllifi və aparıcısı kimi dilimizlə bağlı problemlərin həllinə öz töhfəsini vermişdir. Üç il ərzində 50 dəfə efirə çıxan bu veriliş, həmçinin televiziya və mətbuatda dilimizlə bağlı çoxsaylı çıxışları, yazıları dinləyici, tamaşaçı və oxucuların çox böyük marağına səbəb olmuşdur. O, 1989-cu ildə Moskvada müəllimlər qurultayında iştirakçı olarkən ermənilərin respublikamıza ərazi iddialarını rədd edir və diskussiyalarda bizim haqq işimizi qorxmada və çəkinmədən müdafiə edir, SSRİ xalq artisti L.İMANOVLA MDU-da təhsil alan azərbaycanlı tələbələrin dəvətilə görüşə gedir və orada məclisin aparıcısı kimi respublikamızda yaranmış vəziyyətə dair geniş məruzə ilə çıxış edir. İndi üzə çıxan ziyalıların əksəriyyəti o görüşə getməkdən boyun qaçırırmışdı, çünki onlar bəhanə gətirib deyirdilər ki, çağrılmayan yərə getmək istəmirlər. O zaman institut kollektivi adından Moskva-ya "Moskovski novosti" qəzetinin iftira dolu yazısına cavab hazırlayan FƏXRƏDDİN müəllim uzun müddət partiya funksionerlərinin qəzəbinə düşər oldu, onu ora-bura çəkətilər, yaxşı ki, insanlara qul kimi baxan bolşevik rejimi dağıldı, yoxsa çox olaylar baş verə bilərdi. Ancaq bütün hədə və qorxulara baxmayaraq, o, həmişə erməni qəsbkarlarına və xalqımızın düşmənlərinə layiqincə cavab verib.

1996. Almaniya. Tanınmış alim Otman Wernerlə

FƏXRƏDDİN müəllimin geniş elmi-pedaqoji yaradıcılığını, fonetika və fonologiya sahəsindəki elmi axtarımlarını yüksək qiymətləndirən Beynəlxalq Fonetika Elmləri Cəmiyyəti onu öz sıralarına üzv qəbul etmişdir. Bu cəmiyyətin xəstə, o, iki dəfə Beynəlxalq konqresdə (Tallinn, Stokholm) çıxış etmişdir. Amerikanın "Dünyanın seçilən liderləri" nəşriyyatı onu 1998-ci ilin ən məşhur adamı kimi müəyyənləşdirmişdir.

1989-90-cı illərdə Respublikada baş qaldıran irtica azad düşüncə adamların təqibinə girişmişdi. Elə bu təqibin nəticəsi olaraq FƏXRƏDDİN müəllim doğma institutu tərk etmək məcburiyyəti qarşısında qalaraq iş yerini dəyişməli olur. Ancaq az sonra, ölkəmiz müstəqillik qazandığı günlərdən FƏXRƏDDİN müəllimin elmi-pedaqoji fəaliyyətini yüksək qiymətləndirən doğma institut kollektivi onun rektor kimi vəzifəyə gəlməsini təmin edir. Amma respublikamızda baş verən çevriliş ondan yan keçmədi, Türkiyədə ezamiyyətdə olarkən qanunsuz olaraq işdən çıxarıldı. Bu qəbildən olan haqsızlıqları çox görmüş FƏXRƏDDİN müəllim hüquqlarını bərpa etmək üçün heç ye-

rə şikayət etmədi, çünki o, əqidəsinə görə millətə xidməti vəzifədə deyil, konkret işləri həyata keçirməkdə görünür.

1986-cı ildə "Şərəf nişanı" ordeni, 2001-ci ildə isə "Bilik" cəmiyyətinin Y.Məmmədəliyev adına mükafatına layiq görülmüşdür. O, 1999-cu ildə Ümumdünya Alman Dili Müəllimləri Cəmiyyətinin Frankfurt (Oder) şəhərində keçirilən X qurultayında respublika alman dili müəllimlərinin bu cəmiyyətə daxil olmasına nail olur, 2002-ci ildə isə həmin Cəmiyyətin Lutsern (İsveçrə) şəhərində keçirilən XI qurultayında məruzə ilə çıxış etmişdir. FƏXRƏDDİN müəllimin elmi tədqiqatlarına yüksək qiymət verən Alman Mübadilə Xidməti ona dəfələrlə qrant ayırmış və bu qrantların hesabına AFR-in Frayburq, Boxum və Münxen universitetlərində tədqiqatlar aparmış, öz həmkarları qarşısında maraqlı məruzələrlə çıxışlar etmişdir. Vyana Şərqsünaslıq institutundakı məruzəsi, Avstriyanın Qras, Portuqaliyanın Kuimbra və Rusiyanın Moskva şəhərlərində Avropada dil siyasətilə bağlı keçirilən seminar və müşavirələrdə fəal iştirak etmiş, maraqlı məruzələr oxumuşdur.

FƏXRƏDDİN müəllim yeddi ildən artıq bir müddətdə Azərbaycan Ali Attestasiya Komissiyasının Rəyasət Heyətinin üzvü olmuşdur. Hazırda o, Azərbaycan Dillər Universitetində kafedra müdiri vəzifəsində çalışır və Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi nəzdində fəaliyyət göstərən Avropa dilləri və ədəbiyyatı bölməsinin sədri kimi səmərəli fəaliyyət göstərir. Bu yaxınlarda çapdan çıxmış "German dilçiliyinə giriş" əsərini müəllifin elmi yaradıcılığının yeni mühüm mərhələsi hesab etmək olar.

Sözardı

FƏXRƏDDİN YADIGARI xoşbəxtliyi ondadır ki, dərs dediyi tələbələr onu səmimi insan, bilikli alim və yaxşı müəllim kimi çox sevir, onun mühazirələrində bütün yerlər tutulur. Hədə-qorxu onun təbiətinə yaddır, odur ki, ondan nə-sə yeni bir şey eşitmək, onunla ünsiyyətdə olmaq hamının - tələbə və aspirantlarının, həmkar və işçilərinin, qohum və qardaşlarının əbədi arzusudur.

FƏXRƏDDİN müəllimin planları çoxdur. Biz bu planları həyata keçirməkdə ona yeni-yeni uğurlar diləyirik.

60 BAHARLI, EY XOŞ BAHARIM!

Ömür-gün yoldaşı Dilşad xanım ilə

...Bəzən adam çox istəyir ki, onu, son dərəcə yaxından tanıdığı, ona bütün ülfətinə bağlı olduğunu, bəzən də onu özün sandığı bir dost, bir həmdəm haqqında ürək sözlərini elə deyəsən ki, səni dinləyənlər bütün dolğunluğu ilə sənin qəlbinə hakim kəsilənlər.

...Yox, mən o qədər də mənim Fəxrimi, Fəxrəddinimi vəsf etməyəcəyəm ki, bu yazımda, bu arzularımda hər hansı bir şişirtməyə, hər hansı bir saxtakarlığa yol verim. Mən çalışacağam mənim Fəxrimi elə Fəxrəddinim kimi əks etdirim ki, onu tanıyanlar elə mənim kimi, onu görə bilsinlər.

Fəxrəddin ilk növbədə sözün əsl mənasında böyük Qəlb sahibi, böyük İnsan, mənəviyyatın Çırağı, öz elm dünyasının ləyaqətli Alimi, doğma Vətəninin əsl Vətəndaşı, son dərəcə xeyirxah, nəcib İnsan, sadə və səmimi rəftarı ilə hamının diqqətini daim özünə cəlb edən bir Şəxsiyyətdir.

Fəxrəddin son dərəcə gözəl Ata, vəfalı və sədəqətli Ömür yoldaşı, həm də əqidəli can Sirdaşındır.

...Bəlkə də mən öz müəllimim ömür yoldaşım, həmkarım, həm də sirdaşım haqqında bu sözləri, bu fikirləri başqalarının dilindən eşitmiş olsaydım, mənə daha maraqlı və fərhləndirici görünərdi. Amma yox, mən elə özüm bu cür yazmaq və Fəxrəddinimi təsəvvür etdiyim kimi qələmə almaq istədim.

Bilirsinizmi, Fəxrəddin qələmə sarmaşanda sanki, vərəqlər dil açıb danışmaq istəyir. Sanki fikirləri, arzuları addadıqca, vərəqlər bir-birini əvəz edib, Fəxrəddin dünyasına, onun mənəvi aləminə işıq, nur çiləyir.

O, qələmi əlindən qoyub bir qədər dincəlmək üçün kənara çəkilmək istəyərkən, kitab rəfləri onu sanki səsləyib öz yanına çağırır. Bu zaman onun gözləri mışıl-mışıl uyuyan Vüqarına, Vəfasına, Nərgizinə sataşır, onları elə yuxuda ikən öpür və sonra kitab rəfinə doğru gedir.

Bax, beləcə qəlb oxşayır, könül verib, könül alır, o, doyunca, yorulunca hey yarıdır və bu yanmaqla Yaşayır. Bu zəhmətkeş insan tək özü üçün yaşamayı. Mənim üçün, Sənin üçün, Bizim üçün ömür eləyir.

1997. Dilşad xanım ilə ailə həyatı qurmağının 30 illiyi

Belə ömrün mənası çox, əməyi çox, zəhməti çox.

Belə ömrün saya gəlməz qiyməti yox.

Kimi xalqı üçün, millət üçün əzab çəkir

Kimisi də özü üçün keflər çəkir.

Kimi yanır torpağının düşmən tapdağında qalması üçün

Kimi tikir torpaq üstə villaları babası üçün

Nə alışıb, nə də yanıb Fəxrim kimi

Nə duz-çörək, nə pendirlə nahar açıb Fəxrim kimi

Nə əl tutub əl uzadan insanlara bizim kimi.

Vətənin çox ağır günü Azadlıq oduna yanmadılar bizim kimi.

Bax, səni mən bir ƏR kimi, OĞUL kimi, KİŞİ kimi, VƏTƏNDAŞ kimi o günlərdə çox tanıdım.

Səndən sənə mən yazıram arzuları .

Öz-özümdən , öz FƏXRİMƏ mən yazıram bu yazımı.

Kaş sənin tək olaydılar İnsan olub - insan kimi yaşayanlar

Kaş sənin tək Vətəndaşı olaydılar bu Vətənin hər kişisi

Kaş sənin tək Ata olub , övlad üçün yaşayaydı bütün atalar.

Kaş sənin tək Baba olub, nəvə üçün yanaydı bütün babalar.

Kaş ər oğlu Ər olaydı sənin kimi sevgi dolu, xoş arzulu istəklilər.

Ad gününü bax beləcə qeyd edəydi həm 60-da, həm 70-də, həm 80-də

Ər kişilər, Nər kişilər, Müəllimlər, Alimlər!

....Kiçicik bir mehdən yarpaq tək əsən

....Kiçik qarışqanı basmadan keçən

....Coşqun Xəzər kimi kükrəyib coşan

....İnsan tək yaşayan, yazıb, yaradan

Gününa, Ayına, İlinə qurban!

60 Baharlı Ömrünə Qurban!!!

Oğlu Vüqar VEYSƏLLİ (Belçika)

Ata kimi mən bu şəxsiyyəti, ailəsinin və tələbələrini türkçülük ideyaları ruhunda yaşamasına, milli adət-ənənələrə sadıq olmasına çalışan bir insan kimi tanıyıram. Düşünürəm ki, atam kimi digərləri də övladlarının bütün çətinliklərə baxmayaraq sovet dövründə belə öz ana dilində təhsil almasına çalışsaydı, bu gün Azərbaycanda manqurtların sayı xeyli az olardı. Həm mənəm, həm də bacımın Azərbaycandilli məktəbdə təhsil almağımıza, müstəqilliyə qədəm qoyduqdan sonra isə məhz bizim bundan bəhrələnməyimizə görə ilk növbədə atama minnətdaram. Uzaqgörən olduğuna heç vaxt şübhə etməmişəm, amma məhz təhsilin öz dilimizdə bu qədər şərəf, uğur gətirəcəyini əvvəlcədən duyması qeyri-adi bir şey idi.

Fəxrəddin Veysəlliye vətəndaş kimi yanaşdıqda onu deyə bilərəm ki, bu insanın bütün arzuları bilavasitə Azərbaycanın hər zaman, hər yerdə yüksəkdə olmasıyla bağlı olub. Yadımdadır, orta məktəbi bitirdikdən sonra əksər ailələrdə olduğu kimi, bizim də ailəmizdə mənə hansı peşəyə sahib olmağımıza dair fikir ayrılığı mövcud idi. Anam həkim, yaxud da hüquqşunas, atam isə dilçi olmağımı, bir azərbaycanlı

kimi ölkəmizi müxtəlif dairələrdə təmsil etməyimi təkid edirdi. Bütün demokratik fikirli ailələrdə olduğu kimi, bizdə də hər iki tərəfin irəli sürdüyü arqumentlər tərəzi gözüne

qoyulduqdan sonra, bu məsələ də atamın xeyrinə həll edilmiş oldu və mən, Sankt-Peterburq (keçmiş Leningrad) Universitetinin Şərqsünlük fakültəsinin yapon dili şöbəsinə getmək istəyimə baxmayaraq (Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin hansısa bir işçisinin övladı orada artıq "yer" almışdı), mən bizim Dillər Universitetinə daxil oldum.

Bir alim-ziyalı kimi mənə atamı xarakterizə etməyim bir balaca "həddini" aşmaq olardı. Məncə, onun elminə özünün indiyədək yetişdirdiyi onlarca alimin qiymət verməsi daha yaxşı olar. Bircə onu deyə bilərəm ki, hər-hansı bacarıqlı Azərbaycan aliminə şərait yaratmayan, onun elmi nailiyyətlərini dəyərləndirməyən, ona obyektiv qiymət verməyən Azərbaycan təhsil sistemi bu gün məndə təəsüf hissi doğurur. Çox ümid edirəm ki, bu hal da son illər xalqımızın başına gətirilən bütün faciələr kimi tez bir zamanda tarixin yaddaş səhifələrinə atılacaq. Çünki aliminə, ziyalisinə qiymət verməyən xalq nə özünü dərk edər, nə də özünü başqalarına tanıtdıra bilər. Bizə isə bu iki hal hazırkı zamanda hava-su kimi lazımdır.

QIZI Vəfa FƏXRİ (London)

Deyirlər, valideynin nə olduğunu adam özü valideyn olandan sonra dərk edir. Amma hər kəs valideyndən öyrəndiklərini öz həyat təcrübəsində sınaqdan keçirir. Onun inadkarlığı bizə bu gün sırf ana dilimizdə danışmağı və övladımızı da qərib ölkədə yaşamağımıza baxmayaraq, doğma türkcəmizdə danışmağı öyrətməyə vadar edir. Ötən onilliklərin ağır-acı günlərində vətənpərvərlik, milli birlik və doğma dilə məhəbbət hissələrini bizə o aşılıb. Bununla yanaşı, Azərbaycanın sərhədləri kənarında da fərqli mədəniyyətlərin və xalqların olduğunu bizə öyrədən və geniş dünyaya gözüümüzü açan da atamız olub. Övladlarını vətəndən ayrılmayaraq, öz xalqından ayrı yaşamamaq xətrinə xaricdə çalışmaq təklifindən səndən başqa hansı ata vaz keçərdi ki... Bu gün nail olduqlarımızın səbəbi, bizi biz edən sən sən. Sənin biz uşaq ikən - "Hər kəsə dünyada kimsə olmaq imkanı verilir" - deməyin mənə həyatımı müəyyənləşdirmək üçün yetərli oldu. Ona görə yox ki, mən həmişə kimsə olub, özümə ad qazandım. Təbii ki, bu fikri hər kəs özü istədiyi kimi yoza bilər. Mənim üçün isə bu, böyük və ülvi amallara xidmət etmək mənasını verir. Şəxsiyyət kimi formalaşmış, Vətəninə xaricdə tanımaq, xalqı üçün özündən sonra tarixlər boyunca yadda qalacaq işləri görmək hamıya nəsis olmur. Sənin polad iradədən, gördüyün işin vurğunu və ustası olmağın, əcnəbi-

lərin dilində əcnəbilərdən gözəl danışmağın bütün çətinliklərə baxmayaraq və bu dilin incəliklərini növbəti nəsillərə ötürmək həvəsidir ki, bu gün Azərbaycanın dilçi-

lik məktəbini dünya səviyyəsində tanıyırlar. Fəxrəddin Yadigar adının internet və kitab səhifələrində çıxması Azərbaycanın baş ucalığıdır!

Nevesi

O öz varlığı ilə çoxlarının xoşbəxtliyinin təminatçısıdır

Əli KƏRİMLİ,
AXCP sədri, millət vəkili

Fəxrəddin müəllimi 60 illik yubileyi münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. O, tanınmış bir alim, ən yaxşı almanşünasdır. Fəxrəddin müəllimlə bərabər müxtəlif beynəlxalq tədbirlərdə iştirak etmiş, alman xalqının ayrı-ayrı nümayəndələrinin, dövlət və ictimai xadimlərinin ona olan diqqətinin şahidi olmuşam və bilirəm ki, o bu ölkədə də ciddi bir almanşünas kimi qəbul edilir. Dövlət Dillər Universitetinin professoru kimi böyük elmi nailiyyətlər qazanmış Fəxrəddin müəllimin həm də gözəl idarəçilik qabiliyyəti var və xeyli müddət Dövlət Dillər Universitetinə rəhbərlik edib. Həmin müddətdə həmkarları tərəfindən onun idarəçiliyi çox yüksək qiymətləndirilib. Demokratik idarəçiliyi ilə, təmiz şəxsiyyəti ilə ətrafındakılar arasında böyük hörmət və nüfuz qazanıb. Fəxrəddin müəllim yaxşı bir alim, peşəkar bir idarəçi olmaqla yanaşı, vicdanlı, vətənpərvər bir ziyalı kimi də ictimaiyyət arasında böyük hörmət sahibidir. O, əsl Azərbaycan ziyalısıdır. Təkcə ona görə yox ki, o, yarıdacı işlə məşğuldur, həm də ona görə ki, heç vaxt xalqın problemlərinə biganə olmayan, təpədən-dırnağa qədər milli bir insandır, Azərbaycanı və azərbaycanlılığı olduğu hər bir yerdə təbliğ edən bir insandır. Mən dəfələrlə bunun şahidi olmuşam.

Fəxrəddin müəllim bütün varlığı ilə Milli Azadlıq Hərəkatına bağlı şəxs olub. O, daha çox beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın müstəqilliyi, ərazi bütövlüyünə olan təcavüz, imperiyanın törətdiyi 20 Yanvar faciəsi haqda yerli və xarici ölkələrin mətbuatında, beynəlxalq seminarlarda söz açıb. Fəxrəddin müəllim Azərbaycan dilinin təmizliyi, onun dünya dilləri arasında özünəməxsus sanbalının etiraf edilməsi üçün çalışan əsl vətəndaş-ziyalımızdır.

O, gənc nəslin və ətrafındakıla-

rının milli ruhda tərbiyə olunması üçün həddən artıq səy göstərən insandır. Haqsızlığa susmayan, çəkinmədən, qorxmadan ədalətsizliyin üzərinə gedən şəxsiyyətlərdəndir. Elə yubileyi ərəfəsində də atdığı bir sıra addımlar çoxlarına nümunə ola bilər.

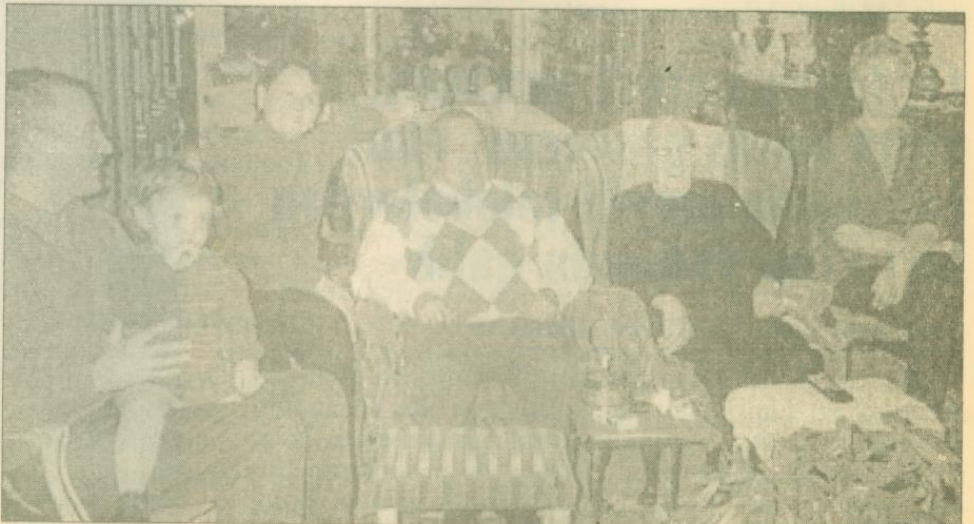
Mən həm də Fəxrəddin bəyi gözəl ailə başçısı və bir ata kimi təbrik etmək istəyirəm. Onun bütün ailəsi demokratik düşüncəli, vətənsəvər və milli hissi olan insanlardır. Mənə xüsusilə çox xoşdur ki, Fəxrəddin müəllim Avropada Azərbaycanı layiqincə təmsil edən iki övlad böyüdü. Yaxşı bilirəm ki, onların vətənimizi və dövlətimizi bu qədər

sevmələrində, o cümlədən yüksək səviyyəli vətəndaş kimi yetişmələrində Fəxrəddin müəllimin bir ata kimi müstəsna xidmətləri olub.

Fəxrəddin müəllim bizim o vətəndaşlarımızdandır ki, onun kimi insanların sayı bir qədər çox olsaydı, xalqımız bu qədər əzab-əziyyətə düşər olmazdı, xalqımızın siyasi, mədəni və elmi səviyyəsi indikindən daha da yüksək olardı. Fəxrəddin müəllim indi ömrünün ən yaxşı çağlarını, müdrik bir dövrünü yaşayır. Bu illər ərzində o, çox böyük həyat təcrübəsi toplayıb.

Bu buraxılışı oxuyana qədər yəqin ki, çoxları onun 60 illik yubileyi olduğunu bilmirdi. O, həm də böyük həyat eşqi və gənclərə məxsus dinamizmi ilə seçilən bir insandır. Ona görə də inanıram ki, o, hələ on illərlə öz xalqına əsl vətəndaş-ziyalı kimi xidmət göstərəcək.

Azərbaycanımıza baş ucalığı, şərəf gətirən bir alimi, vətəndaşı, ziyalı insanı - Fəxrəddin Yadigarı yubileyi münasibətilə təbrik etməkdən məmnunluq duyuram. Bu fürsətdən istifadə edib onu və bütün doğmalarını, yaxınlarını və ailə üzvlərini bir daha ürəkdən təbrik edirəm. Öz varlığı ilə çoxlarının xoşbəxtliyinin təminatçısı olan Fəxrəddin Yadigara cansağlığı, şəxsi həyatında xoşbəxtlik, elmdə yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

1997. Belçika

Fəxrəddin Yadigar bugünkü dünya germanşünaslığında nadir «nüsxələrdən» biridir

**f.e.d. prof. ə.e.x. Kamal ABDULLA,
Bakı Slavyan Universitetinin rektoru**

Azərbaycan filologiya elmi öz əsas və qeyri-əsas istiqamətlərini artıq demək olar ki, müəyyənləşdirmişdir. Bunların içərisində Azərbaycan hind-avropaşünaslığı da yavaş-yavaş öz konturlarını cızmaqdadır. Hind-avropaşünaslıq dilçiliyinin isə içərisində müxtəlif sahələr çiyin-çiyinə, bəzən isə "itələşə-itələşə" (mövzuların üst-üstə düşməsindən eyni dar çərçivədə öyrənilməyə qədər) yavaş-yavaş görünməyə başlayıblar. Görünənlər içərisində daha çox elmi dərinliyi ilə seçilən sahə germanistika sahəsidir desək - səhv etmərik. Mənə elə gəlir ki - daha doğrusu mən buna əminəm - germanşünaslığın belə rahat və uduşlu mövqeyə çıxmasının əsas səbəblərindən biri (əslində birincisi) bu sahədə məhz prof. F.Veysəllinin rahatlıq bilməyən çabaları, işgüzarlığı, bir sözlə, fəaliyyətidir.

Onun fəaliyyətinin intensivliyi və faydalılıq əmsalı həm müasir alman dilindən german dillərinin tarixinədək geniş spektri əhatə edən sahədaxili amillərlə bağlıdır, həm də germanşünaslıqdan dilçiliyin və, eləcə də, geniş filologiyanın başqa istiqamətlərinə apardığı üçün sahələrarası əhəmiyyət daşıyır. Və vacibi də odur ki, digər sahələrdə Azərbaycan dilçiliyinə, rusistikaya, dilçilik nəzəriyyəsinə asanlıq və rahatlıqla giren alim bu sahələrə germanşünaslıqdan çox dəyərli və əhəmiyyətli ideyalar gətirir, prinsip etibarilə müxtəlif sahələrin həmahəng inkişafına xidmət etmiş olur.

Bütövlükdə isə xalqına, millətinə, dövlətinə xidmət edir. Oxuduğu mühazirələrlə, hazırladığı tələbə və alimlərlə, apardığı tədqiqatlarla, etdiyi tərcümələrlə, əbədilik könül verdiyi müəllimlik peşəsi ilə, zəhməti hesabına əldə etdiyi professionallığı ilə professor F.Veysəlli Azərbaycanın bugünkü dünya germanşünaslığında nadir "nüsxələrdən" biridir. Nə edirsə etsin - bu ona məxsus əsl fenomenidir - hər bir iş millətin xeyrinə, gənc nəslin, elmin inkişafına yönəltmək onun şəxsiyyət bütövlüyünü səciyyələndirən əsas səbəbdir.

O, yaşın əsiri deyil. İnanıram ki, hələ bir çox illər bundan sonra da bizləri dəyərli və sanballı elmi araşdırmaları ilə sevindirmək ənənəsini uğurla davam etdirəcək. Uğurlar! Səbr və mətanət!

O, tədrisə ciddi yanaşan, elmə həvəs göstərən, elmi tədqiqata meyli tələbələrdən biri kimi yadımda qalıb

f.e.d. pof. Y.M. SEYİDOV (BDU)

Bu gün Azərbaycan germanistikasında və eləcə də Azərbaycan dilçiliyində xüsusi mövqeyi olan Fəxrəddin Veysəllini çoxdan - tələbəlik illərindən tanıyıram. Mən 1950-ci illərin axırlarından 1960-cı illərin sonlarına qədər Azərbaycan Dövlət Universitetində işləyə-işləyən Azərbaycan Dillər Universitetində əvvəlcə saat hesabı

Bakı, 2001. AAK üzvləri ilə

ilə, sonra da 0,5 ştatda dilçiliyə giriş və müasir Azərbaycan dili fənlərindən dərslər aparmışam.

O vaxt Fəxrəddinə də dərslər demişəm.

Fəxrəddin tədrisə ciddi yanaşan, elmə həvəs göstərən, elmi tədqiqata meyli tələbələrdən biri kimi yadımda qalıb və indiyə kimi onunla şəxsi və yaradıcılıq əlaqələrimiz davam etməkdədir.

Fəxrəddinin elmi axtarış marağı çox geniş və əhatəlidir. Əsas ixtisas sahəsi germanistikadır. Lakin o, ümumi dilçilik, Azərbaycan dilçiliyi sahəsində də məhsuldar fəaliyyət göstərir. Bu ona bu və ya digər dillə, məsələn, alman dilinə Azərbaycan dili gözü ilə, Azərbaycan dilinə alman dili gözü ilə baxmaq imkanı verir. Söhbət praktik dil bilimi baxışından getmir, elmi baxışdan gedir.

Fəxrəddinin elmi-pedaqoji fəaliyyəti mənim gözlərimin qabağından keçibdir. Mən onun inkişaf yollarına bələdəm. Onun ildən-ildən elmi irəliləyişini görmüşəm. O indi də ciddi işləyir və yeni-yeni tədqiqatları ilə elmimizi zənginləşdirir.

Fəxrəddin haqqında bu qeydləri edəndə onun kitablarını bir də vərəqlədim. Bu kitabların adlarını çəkmək kifayət idi ki, alimin elmi maraq və elmi axtarış sahələrini görə biləsən. Əsərlərindən biri belə adlanır: "Dilimiz. Qeyrətimiz. Qaygılarımız". Zahirən elmi-kütləvi səviyyəli əsər təsiri bağışlayır. Müəllif bu istiqaməti nəzərə alıbdir. Eyni zamanda, əsər öz müəllifinin mütaliəsi haqqında, elmi-dilçilik mənbələrinə bələdçiliyi haqqında çox şey deyir... "German dilçiliyinə giriş" dərsliyi müəllifin həm nəzəri dilçilik biliyi, həm də elmi-metodiki bacarığını nümayiş etdirir. "Fonetika və fonologiya məsələləri" əsəri ümumdilçilik tədqiqatıdır. Burada nəzəri biliklə eksperimental iş birləşir. Fonetika və fonologiya, onların tədqiqat obyektləri olan səs və fonem məsələləri daima dilçiləri maraqlandırmış, hələ də öz nəzəri həllini tapmamışdır. Fəxrəddin məsələyə keyli aydınlıq gətirir. Fəxrəddinin fəaliyyətində mühüm əhəmiyyətə malik olan bir iş xüsusi qeydə layiqdir. O da N.S.Trubeskoyun "Fonologiyanın əsasları" əsərinin Azərbaycan dilinə tərcüməsidir. Bu, çətin tərcümə olunan dilçilik əsəridir. Fəxrəddin onun öhdəsindən bacarıqla gəlmişdir.

Fəxrəddin Veysəlli müasir dilçiliyimizin, german və Azərbaycan dilçiliyinin görkəmli tədqiqatçısı kimi öz fəaliyyətini davam etdirir. O hər cəhətdən layiqli ziyalı olmaqla Respublikamızın ictimai həyatında da fəal iştirak edir.

Mən ona elmi-tədqiqat, pedaqoji işlərində, ictimai həyatda uğurlar arzu edirəm.

Dilçiliyimizə dəyərli hədiyyə

**f.e.d. prof. A. A. AXUNDOV,
AMEA-nın müxbir üzvü**

SSRİ vaxtında uzun zaman ərzində yalnız ana dilinin tədqiqi ilə məşğul olmağa məhkum edilmiş Azərbaycan dilçiliyi ölkəmizin istiqlaliyyəti illərində özünün yeni inkişaf mərhələsinə daxil oldu. Dilçilərimiz artıq yalnız ana dili ilə deyil, eyni zamanda Qərbi Avropa, Yaxın və Uzaq Şərq dilləri sahəsində də tədqiqat aparmağa başladılar.

İngilis, alman, fransız, ərəb, fars, türk və başqa dillərin fonetik və qrammatik quruluşu sahələrində də dəyərli əsərlər yazıldı. Onlar Azərbaycan germaşünaslığını, semitologiyasını yaratmağa və beləliklə, dilçiliyimizi Qərbin irəlində gedən ölkələrinin dilçilik elmlərini səviyyəsinə qaldırmağa nail oldular. Azərbaycanda türkoloqlarla yanaşı güclü germaşünaslar, ərəbşünaslar, dil nəzəriyyəçiləri nəslə də yetişdi. Bu böyük tarixi işin uğurla həyata keçməsinə daha çox xidmət göstərənlər içərisində Fəxrəddi Veysəllinin, özünün dediyi kimi, Fəxrəddin Yadigarın böyük xidmətlərini xüsusilə qeyd etmək olar.

Fəxrəddini mən 40 ilə yaxındır ki, tanıyıram. Aspiranturaya ixtisasdan qəbul imtahanı verdiyi gün indiki kimi yadımdadır. Azərbaycanın ilk alman dili müəllimlərindən tanınmış türkoloq Nəzakət Ağazadə və mənim (üçüncüsünü unutmuşam) Fəxrəddindən aspiranturaya qəbul imtahanı götürdüyümüz gün!

Cavabı xoşumuza gəldi və elə o vaxt bu yeniyetmənin gələcəyinə bizdə böyük inam yarandı. Əlbəttə, cavabın sahibinin biliyi məlum hədləri keçirdi və bunun səbəbi o vaxtkı fonetistlərimizin ən görkəmli nümayəndəsi, Berlində oxumuş, öz tələbkarlığı və bir az da qəribəliyi ilə seçilən, yalnız Xarici Dillər İnstitutunda deyil, bütün ali məktəb sistemində tanınan Cəfər Cəfərovun (hamı onu Cəfər Mehdiyyəviç kimi tanıyırdı) alman dili məktəbini keçməsi ilə bağlı idi.

1960-cı illərin axırında o vaxtkı Leningrad Dövlət Universitetində stajlanma keçərkən, onunla həmin Universitetin fonetika kafedrasında və laboratoriyasında rastlaşdım. O vaxt Fəxrəddin orada Lev Rafaeloviç Zinder və Marqarita İvanovna Matuseviçin yanında aspirant kimi, alman dilində bitkinlik intonasiyası üzərində tədqiqat aparır, dissertasiya yazırdı. Səhv etmərsə, Fəxrəddinin əsəri germaşünaslıq sahəsində o vaxt Azər-

1995. Belçika

baycan dilçiliyində ilk elmi tədqiqat işi idi. Müqayisəsiz-filansız sifir german dillərindən birinin fonetik quruluşuna həsr olunmuş ilk tədqiqat işi.

Göründüyü kimi, çox konkret mövzuda dəyəri daha çox təcrübü materialın dəqiqliyi ilə ölçülən bir iş! Sadə olduğu qədər də mürəkkəb olan elmi tədqiqat nümunəsi! Həm vətən dilçiliyinə, həm də germanistikaya dəyərli hədiyyə!

Nəhayət, 1977-78-ci illər. Bu iki il müddətində Fəxrəddin Berlindəki məşhur Humboldt Universitetində "Müasir alman dilində sait fonemlərin variativliyi" mövzusunda, necə deyirlər, vəznə kiçik, qiymətcə nəhəng bir elmi əsər yazaraq və 1981-ci ildə o vaxtkı Leningrad Dövlət Universitetində onu doktorluq dissertasiyası kimi müdafiə edərək, Azərbaycanın dil alimləri arasında germaşünaslıq üzrə ilk elmlər doktru dərəcəsi aldı.

Bu tarixi ekskursiya mənə, Fəxrəddinin yetişdiyi mühiti, keçdiyi elmi məktəbi diqqətinizə çatdırmaq üçün lazım oldu.

Onun "German dilçiliyinə giriş" kitabını mən Azərbaycan dilçiliyi üçün əlamətdar hadisə kimi qeyd etməklə yanaşı, ümumən germaşünaslığa dəyərli hadisə sayıram. Mən alman dilçiliyi, almanşünaslıq hüduqlarından müsbət mənada kənara çıxan həmin kitabın dil nəzəriyyəsi, türk dillərinin elmi tədqiqinin metodoloji problemlərinin həlli sahəsində də uğurlu bir əsər kimi qəbul edirəm. Təkrara yol verməmək üçün bu haqda konkret danışmaq istəmədim.

8 dəyərli elmi kitabın müəllifi olan Fəxrəddin müəllimin dünya dilçiliyinin ən qiymətli nümunələrindən olan dilçilik əsərlərini, xüsusən N.S.Trubetskoyun "Fonologiyanın əsasları" kitabının alman dilindən Azərbaycan dilinə tərcüməsini də dilçiliyimiz üçün hadisə saymaq olar.

Fəxrəddin müəllimə elmi fəaliyyətində yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Yaradıcı, çalışqan, zəhmətkeş

prof. F.Ə. SEYİDOV (ADU)

"...Bir neçə kəlmə də Veyselov Fəxrəddin haqqında demək istəyirəm. Fəxrəddin müəllim mənim tələbəm olmuşdu. Özü də necə tələbə? Yaradıcı, çalışqan, zəhmətkeş. Onun yeganə arzusu, istəyi oxumaq və oxumaq idi.

...Orta məktəbi əla qiymətlərlə qurtarıb, ali məktəbə müvəffəqiyyətlə daxil olmuşdu. Ali məktəbi də qırmızı, əlaçı diplomla qurtardı. İnstitutu qurtarandan xeyli sonra onunla rastlaşdım. Təcili müdir olduğum kafedraya müəllim götürdüm. O, məqsədyönlü adam olduğu üçün adı müəllimliklə kifayətlənmədi. Leningrad Universitetinə aspirant qəbul olundu. Aspirantura illərində də biz əlaqəni kəsmədik. O, namizədlik dissertasiyasını müdafiə etdi. Qısa müddətdə doktorluq dissertasiyasını yazdı. Almaniyada, Avstriyada və bir çox başqa ölkələrdə alman dilində məruzə, mühazirə ilə çıxış etdi.

...Fəxrəddin müəllim canı, qanı ilə elmə bağlı olan adamdır. Cavan olmasına baxmayaraq 25-dən çox alim yetişdirib. 8 fundamental monoqrafiya və bir çox dərsliklərin müəllifidir. Onun Stokholmda, 11-ci Beynəlxalq Fonetika Elm Konqresindəki məruzəsinin mətni və Türkiyədə şəklilə bərabər məqalələri çıxıb. İbu saat bizim dilçilik elmi sahəsində dünya səviyyəsinə çıxacaq Fəxrəddin müəllim kimi çox az alimimiz var." ("Aslanbəylidən başlayan xatirələr". Bakı, 2000, s. 253).

1988. "Ana dili" verilişində

Bu gün F.Veysəlli Azərbaycanın bir nömrəli fonetistidir

f.e.d. prof. T. İ. HACIYEV,
AMEA-nın müxbir üzvü

Mən professor Fəxrəddin Veysəllini lap cavanlıqdan tanıyıram. Cavan idi, ali təhsilini təzəcə bitirmişdi, ancaq onun bilik dairəsi, düşüncə çevikliyi gələcək professorluğunu vəd edirdi. Və belə də oldu: Fəxrəddin çox cavan kən sayılan alim oldu. Bu gün Fəxrəddin Veysəlli Azərbaycanın sayılan germanistlərindən biridir. Bizi, Azərbaycan elmini xarici dövlətlərdə elmi şuralar səviyyəsində, beynəlxalq elmi simpoziumlardakı mötəbər məruzələr ilə ləyaqətlə təmsil etmişdir, bu gün də edir. Bu gün Fəxrəddin Veysəlli, bütün məsuliyyətimlə deyirəm, Azərbaycanın bir nömrəli fonetistidir. O, fonetika nəzəriyyəsinin bilicisidir. Yoxsa dünya dilçiliyinin ən kamil əsərlərindən biri olan N.S.Trubetskoyun "Fonologiyanın əsasları" kitabını belə mükəmməl tərcümə edə bilməzdi. Fəxrəddin N.S.Trubetskoyu o dərəcədə aydınlıqla tərcümə edib ki, sanki bu, tərcümə deyil, öz orijinal yaradıcılığıdır. Bilindiyi kimi, N.S.Trubetskoyun bu əsəri F. Sössürün məşhur ümumi dilçilik müəzirləri kimi çox səviyyəli dilçilik örnəyidir. Əlbəttə, bu əsəri türkcəmizə tərcümə etməklə, Fəxrəddin öz biliyini nümayiş etdirmək yox, elmin ciddi böhran keçirdiyi dövrdə Azərbaycan dilçiliyinə dünyanın bir kamil kitabını bəxş etmək, elmimizin səviyyəsini düşməyə qoy mamaq məqsədini istəmişdir. Buna, bu xeyirxah əməlinə görə mən ona bir vətəndaş kimi, bir dilçi kimi "sağ ol" deyirəm.

Fəxrəddinin bu vətəndaşlığını xatırladanda onun şəxsiyyətindəki bir keyfiyyət yadıma düşür. Keçən əsrin 80-cı illərinin sonlarında respublikamızda başlayan milli dirçəliş hərəkatında o, çox hünərlə iştirak etdi. Dil haqqında qanunun hazırlanmasında, latın əlifbası uğrunda mübarizədə, xarici dillər üzrə yeni proqram və dərsləklərin yaradılmasında Fəxrəddin çiyində yük olan ziyalılarımızdan biri oldu. O zaman mən onun milli-siyasi düşüncəsi ilə elmi istedadının bütövlüyünü gördüm. Məndə çox qərribə bir fikir yarandı: düşündüm ki, bu xisləti ilə Fəxrəddin xarici dil ixtisası kimi ingiliscəni, fransızcağı yox, məhz almancağı se-

çib. Əvvələn, Lomonosov deyib ki, düşmənlə gərək almanca danışasan. İkincisi və ən əsası, alman təbiəti ilə Atilla ötkəmliyi arasında tarixi yaxınlıq yaşanmışdır - hətta bu yaşanış alman folklorunda izlər buraxmışdır. Fəxrəddinin şəxsiyyət bütövlüyü bu dərinliyə gedən köklərdən şirə çəkmişdir. Buna görə mən Fəxrəddin Veysəlliyə böyük rəğbət bəsləyirəm.

Dünya dilçiliyi korifeylərinin əsərlərini tərcümə etmək yeni kitab yazmaqdan qat-qat çətindir

Prof. S.M.BABAYEV (prof. F.YADİGARIN
"German dilçiliyinə giriş" kitabına yazdığı
rəydən bir parça)

"... Hər halda bu kitabı yüksək səviyyədə yazılmış uğurlu bir əsər hesab edirəm. Dilçiliyimizdə bu, tarixi hadisədir. Professor F.Veysəllinin bu əsəri respublikamızda bu sahədə yazılmış ilk əsərdir və inanıram ki, o, sanballı dilçilik əsərləri sırasında öz layiqli yerini tutacaqdır. Fəxrəddin müəllimin indiyə qədər yazdığı əsərlərin hamısı müasir dilçiliyin aktual problemlərinə və dillərin tədrisinə həsr edilib.

Onun orijinaldan tərcümə etdiyi R.Yakobsonun "Uşaq dili, afaziya və ümumi fonetik qanunlar", N.S.Trubetskoyun "Fonologiyanın əsasları" əsərlərinin müvafiq olaraq rus və Azərbaycan dillərində çap etdirməsini mən bir alim təəssübkeşliyi və dilimizin qarşısında yaxşı xidmət hesab edirəm.

Dünya dilçiliyi korifeylərinin əsərlərini tərcümə etmək yeni kitab yazmaqdan qat-qat çətindir və daha məsuiyyətlidir.

Fikrimizcə, haqqında bəhs etdiyimiz bu yeni əsər təkcə germanistlər üçün deyil, bütün dilçi mütəxəssislər, geniş profilli filoloqlar və dilçiliyə yaxın elmlərin nümayəndələri üçün faydalı olacaq. Əsər hər şeydən əvvəl tələbələrimiz üçün bir hədiyyədir. Onun elmi-nəzəri və praktiki əhəmiyyəti özünü göstərəcəkdir.

Yaxşı müəllim, orijinal tədqiqatçı və məhsuldar dilçi alim Fəxrəddin Yadigara bu yolda yeni-yeni uğurlar arzulayıram".

Xüsusi minnətdarlıq

Qerhard LINDNER, Berlin Humboldt
Universitetinin professoru

"Əsərin (söhbət almanca çapdan çıxmış "Grundlagen und Anwendug der Phonetik", Berlin, 1981 əsərindən gedir) son variantı xeyli müzakirə olundu. Diskussiya və müzakirələrdə müəllifin irəli sürdüyü ideya və fikirlərin dolğunlaşması, formalaşması, eləcə də inkişafına kömək göstərənlərin hamısına, hər şeydən öncə, elmi araşdırmalar qrupunun əməkdaşlarına təşəkkürlərimi və minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm.

Əziyyət çəkib kitabımın əlyazmasını diqqətlə oxuyub öz tənqidi fikirlərini bildiren və yaxud əsas problemləri diskussiya mövzusunda çevirən xarici ölkələrdən olan ixtisas həmkarlarımdan prof. dr. M.Romportla (Praqa) və prof. dr. F.Veysəlliyə (Bakı), eləcə də Kiyev Universitetinin Alman Filologiyası kafedrasının əməkdaşlarına xüsusi minnətdarlığımı bildirirəm".

...Çiy fikirləri sıırmaqdan xoşu gəlmir...

dos. C.S.ƏHMƏDOV (BSU)

Elmi yaradıcılığın yetkin dövrünə qədəm qoymuş Fəxrəddin Yadigarı səciyyələndirəcək fikirlərimdən ancaq bir neçəsini sözlə ifadə etməyə gücüm çatır: dil hadisələrinin tədqiqində ən incə məqamları duya bilir, linqvistik informasiyanı acgözlüklə axtarır tapır və həzmdən keçirir, "özündə və özü üçün alim" mövqeyindən uzaqda dayanaraq, bəhrələndirmək və bəhrələnmək niyyətilə formalaşmış ideyaları çoxlu sayda kitab və məqalələr şəklində həmkarlara çatdırmağa can atır, dilçi mütəxəssislərin hazırlanması və püxtələşməsi üçün zəngin tədqiqatçı təcrübəsini əsirgəmir, əlyazmalarına göz gəzdirmək təklifindən çəkinmir, ürəyinə yatan həmkarları həmişə əməkdaşlığa çağırır, nəyisə birlikdə yazmağa dəvət edir, elmi diskussiyalardan kənarda qala bilmir.

Alimliyin indiki səviyyəsinə Fəxrəddin müəllimi gətirib çatdıran birinci növbədə onun istedadıdır. Onda dərin düşüncə, hadisələri bir-birilə əlaqələndirmək qabiliyyəti var. Problemin mahiyyətini dərk etməyə çalışır. İrəli sürdüyü tezis hökmən əsaslandırır, çiy fikirləri sıırmaqdan xoşu gəlmir. Eksperimentə, yaxud tədqiqata başlayarkən nəticəni proqnozlaşdırır, bu da işin səmərəliliyinin vacib şərtidir.

İstedad yaxşı toxumdur, onun keyfiyyətli cüvərəsi üçün münbit torpağa düşməsi vacibdir. L.V.Şerbanın adı ilə bağlı olan fonoloji məktəb ənənələrinin ləyaqətlə davam etdirildiyi Sankt-Peterburq Universitetinin filoloji fakültəsi, xüsusən də fonetika və ümumi dilçilik kafedralarında elmi mühit gənc aspirant istedadının bəhrəli inkişafına təkan oldu. Yüksək səviyyəli mühazirələr (L.R.Zinderin ovsunlayıcı bir ahənglə tələffüz etdiyi "ne pravda li" ifadəsi, Y.S.Maslovun "çto" sözündə birinci samiti affrikat kimi də tələffüz etməsi yaddan çıxan deyil), ciddi elmi müzakirələr, linqvistik seminardakı çıxışlar - bunların hamısı gözəl bir inkişaf yolu idi.

Fəxrəddin müəllimin uğurlu elmi fəaliyyətini şərtləndirən amillərdən biri də onun yüksək dərəcədə mütəşəkkilliyidir. Kiçik həcmli də olsa hər hansı bir fikrin kağıza (kompüterə) düşmədiyi gün onun üçün itmiş sayılır.

Azərbaycan germanistikasına tərcümə töhfələri

Dos. Ş.H.ŞABANOV (ADU)

Həmkarım Fəxrəddin Veysəllinin tərcüməçilik fəaliyyətindən danışmadan öncə deyim ki, o, keçən əsrin 60-cı illərinin qaynar tələbəlik həyatında elmə vurğunluğu, ardıcıl fəallığı ilə çoxlarından seçilirdi. Xarici dillər institutunu o dövrdə bitirən say-seçmə məzunlardan bu gün ən yetkini, tanınmışı, sözün əsl mənasında böyük alimi də Fəxrəddin Veysəllidir.

Professor F.Veysəlli miqyaslı Avropa və rus alimləri haqqında "dünya şöhrətli", "filan elmin əsasını qoyan", "filan cərəyanın və ya məktəbin banisi", "öz şüurlu, həyatını bütünlüklə elmə həsr edən", "bir neçə dildə sərbəst danışan və yazan poliqlot", "öz rahatlığı, şəxsi mənafeyini elmə naminə qurban verən" və s. ifadələri işlətməyə biz şərqilərin qələmi və nitqi heç vaxt "xəsislik", "simiclik" etməmişdir.

F.Veysəlli kimi alimlərin qiymətini tarixin, zamanın

2001. Portuqaliya. Ümumdünya simpoziumunda

ixtiyarına buraxmadan onun 60 illik yubileyi ərəfəsində onu dilə gətirmək tərəfimizdən yerinə düşərli. Çünki prof. F.Veysəllinin elmi xidmətləri onun həmkarları, tələbələri, yetişdirmələri tərəfindən vaxtında söylənilsə, qiymətvericiliyimiz birtərəflilikdən xilas olub özünü və milli dərkini çox iyi bir keyfiyyətinə çevrilir.

Bu giriş sayığı, və bir qədər də məni mətləbləndirən uzaqlaşdıran sözlərdən dəstək alıb qətiyyətlə deyirəm ki, Azərbaycanda dilçilik elminin, onun germanistika qolunun inkişafında professor Fəxrəddin Veysəllinin xidmətləri müqabilində onun adının əvvəlinə "bani", "məktəb yaradıcısı", "öz şüurlu həyatını elmə qurban verən", "bir neçə dildə sərbəst oxuyub-yazan, danışan poliqlot", "rəhbərliyinə, xalqına əvəzsiz elmi xidmət göstərən" və s. epitetləri müstəqil mənalarında qoşmaq olar.

70-80-cı illərdə Rusiya və Avropanın linqvistik məktəblərinin fəal sırası üzvlərindən olan professor Fəxrəddin Veysəlli bu gün müstəqil Azərbaycanda təkcə fonologiya elminin deyil, bütövlükdə germanistika adlı məktəbin yaradıcısıdır. Onun çox hörmət və sayğılar göstərdiyi Boduen de Kurtene, N.S.Trubetskoy, O.Yesperson, L.Şerba, L.R.Zinder kimi dilçilərlə ümumi fikirləri ilə yanaşı, fonologiya elminə, fonetik hadisələrə, eləcə də ümumi linqvistik kateqoriyalara baxışlarında özəl cəhətlər çoxdur. O, hərtərəfli inkişaf etmiş milli, eləcə də bəşəri-dünyəvi ziyalıdır. Konkret elmi yaradıcılığında fonetist-fonoloqdur, ümumi halda germanist, bütövlükdə dilşünas, daha iri miqyasda isə filoloqdur. O, sadəcə dil-nitq aspektində mütəxəssis yox, mənən milli dilimizin inkişafının, saflığının, onun üslublarında düzgünlüyün, dəqiqliyin və ifadəliliyin qayğısını çəkən narahət və axtarışlarda olan alimlərimizdəndir.

Prof. Fəxrəddin Veysəllinin tərcüməçiliyi də təqdirəlayiq fəaliyyət sahəsidir. Onun istər tələbəlik, istərsə də müəllimlik illəri, sözün geniş mənasında, tərcüməçiliklə keçib. Yəni elmdə nəyə nail olubsa, çoxunu alman, ingilis və rus dillərindən tərcümə ilə əxz edib, yaddaşına hopdurub. Amma bu tərcümələri bir vaxtlar onun özü üçün lazım idi ki, Avropa dilçiliyinə, konkret ixtisas seçdiyi fonetika-fonologiyaya mahiyyətinə varsın, ona vaqif olub, elmi əsərlərində ümumbəşəri istiqamət, baxışlar və prinsiplər müəyyənləşdirə bilsin.

Dəyərli mənbə

Dos. Ə.L.ƏLİYEV (BDU)

Prof. Fəxrəddin Yadigarın (Veysəlli) gərgin əməyinin nəticəsi olan "German dilçiliyinə giriş" əsəri germanistlər, türkoloqlar, və dilçiliklə məşğul olan bütün alimlər üçün dəyərli mənbədir.

Vətənə məhəbbət dildən başlayır

"Bakı" qəzeti, 7 fevral 1991-ci il (ixtisarla)

Açıqını deyək ki, indi durğunluq adlandırdığımız illərdə geriliyimiz, xüsusilə, mədəni quruculuq sahəsində, dil və mənəviyyat sahəsində daha güclü olub. Milli hissələrin kütləşməsi, dilimiz və tariximiz sahəsində yadlara güzəştə getməyimiz həddən ziyadə çox olub. Xalqımızı yüksək dairələrdə təmsil edənlərin bəzisi xalqdan çox özləri haqda düşünüblər. Böyük razılıq hissi ilə öz soyköklərini danıb, -oviç,-yeviç, -ovna, -yevna şəkilçiləri ilə düzələn, xalqımıza yad müraciət formaları ilə çağırılmaqdan həzz aldıqlarını açıq-aşkar gizlətməyiblər.

Bəzən bir sıra nadanlar dilimizin kasadlığından, yoxsulluğundan şikayətlənir, ancaq unudurlar ki, bu kasadlıq, bu yoxsulluq onların özlərinə aiddir, çünki dilimizi düz-əmelli bilmədiklərindən fikirlərini izah etməyə çətinlik çəkirlər. Bakıda məlum çoxminli mitinqlərdə dilimizin möhtəşəmliyi bir daha təsdiq olundu, nətiqlər orada siyasi mövzulardan adi məişət məsələlərinə qədər hər şeyi doğmaca ana dilimizdə izhar edirdilər. Dilin qüdrəti adanın tükünü ürpədirdi, ürəyini ıftixarla doldururdu.

Yalanlar səltənətində

"Vətən səsi", 9 yanvar 1992-ci il (ixtisarla)

Artıq tarixə çevrilmiş 1991-ci ildə dünyaya meydan oxuyan sovetlər birliyi kimi imperiya süquta yetdi, avqustun 19-da hərbi çevriliş baş tutmadıqdan sonra, imperiyanın dağılması dinc yolla başa çatdı. Sözün əsl mənasında xalqların həbs düşərgəsini xatırladan bir ölkə az bir müddətdə iflasa uğradı. Beləliklə, azadlığa can atan xalqlar uzun və məşəqqətli mübarizədən sonra azadlığın dadını hiss etməyə başladılar. Azadlıq bayrağını ilk qaldıran xalqlardan biri də biz olduq.

Avqustun 30-da müstəqilliyimizi təsdiq edən Konstitusiyaya aktını yekdilliklə bəyəndik, dekabrın 29-da isə ümumxalq referendumu vasitəsilə bu müstəqilliyimizə bir növ yekun vurduq və xalqımızın azadlığa çıxmaq istəyini bütün dünyaya bəyan etmək-

lə illərdən bəri gizli və açıq şəkildə apardığımız mübarizənin bəhrəsini gördük. Əlifbamızın bərpası isə müstəqilliyimizi rəsmi şəkildə təsdiq edən daha bir hadisə oldu. Uzaq və yaxın ölkələr bir-birinin dalınca bizi rəsmən tanımağa başladılar. Mübarizə meydanına atılarkən irəli sürdüyümüz tələblər önündə dil qayğılarımız dururdu. Dilimizə vurulmuş qıfılı birdəfəlik qırıb atmaq arzusu başqa arzularla bərabər bütün xalqı meydanlara çəkib aparırdı. İndən sonra azadlığımızın çiçəklənməsi öz əlimizdədir. Biz bu azadlığı böyük qanlar bahasına əldə etmişik. 1918-1920-ci illərdə yenidən dünyaya göz açmış demokratik cümhuriyyətimizi qan içində boğdular, bizə azadlıq adı altında köləlik gətirdilər, zaman-zaman imperiya öz məqsədinə nail olmaq üçün cildini və siyasətini dəyişdi.

Yalanı gerçəklik kimi qələmə vermək üçün əksər hallarda xalqın tanıdığı adamlardan geniş istifadə edirlər. Moskva, yerlərdə bir mənfur siyasətini həyata keçirmək istəyəndə, həmişə, o, xalqın tanıdıqlarını qabağa verib, öz proqramlarını onların ağzı ilə bəyan edib. Bundan sonra da deyib ki, görürsünüz, bizdə demokratiya var. Hər millətin öz balaları ideallara sadiqdir. Ancaq bu "tanınmışlar" səhvə yol verib bürdüyəndə mərkəz onları heç müdafiə etməyib. Budur başbilənlərimizin yalana uymağı! Allah bizi yeni yalanlardan himz eləsin. Amin!

Dilimizə sahib çıxmaq

"Yeni fikir", 5 iyun 1991-ci il (ixtisarla)

Sahibsiz ölkəni dağıdılar, sahibsiz mülki viran qoyarlar. Torpağımızın sahibi olmasaq, onu gözümlər qarşısında parça-parça edərlər. Neçə yüz ildir ki, biz göz görə-görə torpağımıza yiyə durma bilməmişik. Qeyrətli ulu babalarımızın ruhu biza qənim olar. Onlar öz qanları bahasına bu boyda ölkəni qoruyub saxlaya bildilər, biz isə seyrci mövqeyində dayandıq. Dilimiz də bu cür. Dilimizə sahib çıxmaqla, başqa dilləri daha səmimi və daha çox sevməyərik. Vətəni dildən ayrı təsəvvür etmək olarmı? Vətənsiz dil kimə gərəkdir? Dildir Vətənin şah damarı, Vətəndir bu dilin arxası, dayağı. Dilimizə sahib çıxmağımız Vətənimizə - Azərbaycanımıza sahib durmağımız deməkdir.

Unutmaq olmur

Əlihəsən Şirvanlı

*Şair qəlbli alim dostum, professor
Fəxrəddin Yadigarın 60 illiyinə*

*Bu gün tamam olur altmış yaşım,
Mənalı ömrünə, əzminə alqış.
Zaman dəyişdikcə illər ötdükcə,
Sən cavan qalırsan hər bahar, hər qış.*

*Yeni zirvələrə qalxdım, ucaldım,
Elmin daş-kəsəkli yollarında sən,
Ömür yolları tək uzanıb gedir,
Ağ ciğir sahibdir saçlarında dən.*

*Ömrün quranlıqlar, işıqlar altıda
Əzablar içindən doğub səhərin;
Yazdığın səs dolu hər bir əsərdə
Var ömür dustunun, həyat zəfərin!*

*Yaşın ən işıqlı zirvəsindəsən,
Kim deyir gənclərdən geri qalmısan?
Bilmirəm nə qədər cavan alimin
Ömür yollarına işıq salmısan.*

*Bu gün də parlayan istedadına
Onsuz da dost-tanış çoxdan bələddi,
Mübarək yaşına, əziz ömrünə
Bərabər olmağa kimin var həddi!*

*Böyük əməyini unutmaq olmaz,
Haqqın var həyatın gülün dəvəsən.
Hötenin dilini öyrənməkdə sən
Qüdrətli alimsən, böyük hünərsən.*

